

Aleksandr Puşkin

Category:

Ertekiler, Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Poemalar, Powestler, Türkme
n dili, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Aleksandr Puşkin ALEKSANDR PUŞKIN

- **PUŞKINIŇ YSLAMA BOLAN GARAÝŞY**

Soňky ýyllarda geçmişde ýaşap geçen beýik şahslaryň yslama bolan gyzyklanmasy barada köp gürrüň gozgalýar. Lew Tolstoý ýaly beýik ýazyjy bilen bir hatarda Aleksandr Puşkiniň hem yslama bolan ýakynlygy eýýäm birnäçe ýyllar bäri metbugatyň dilinden düşmän gelýär. Ol musulman bolupdyrmy ýa-da

bolmandyrmý? Hakykaty diňe Alla bilýär. Emma A.Puşkiniň «Gurhandan» täsirlenip goşgular ýazandygy we onuň yslama meýil edip ýazan eserlerini birnäçe ýyllap bukulyp saklanandygy welin hakykat. Geliň A.S.Puşkiniň terjimehaly we döredijilik ýoly barada birentegiňize öňem mälim birnäçe maglumatlar bilen gysgaça tanyşalyň.

• ÖMRI

Aleksandr Sergeýewiç Puşkin, 1799-njy ýylda Moskwada dogulýar. Kakasy gelip çykyşy boýunça Sergeý Lwýowiç Puşkin aristokrat maşgaladan bolupdyr. Ejesi Nadežda Osipowna Gannibalyň atasy Efiýopiýaly Gannibalyň rus patyşasy Pýotr I-iň çokundyrylan ogullygydyr. Puşkiniň ene-atasy ylymly-bilimli adamlar bolupdyr. Puşkin başlangyç bilimi daşary ýurtly mugallymlardan alýar. Ol heniz sekiz ýaşyndaka fransuz we rus dillerinde suwara gürläpdir. On bir ýaşynda bolsa, ol fransuzlaryň erkin pikirli we satiriki ýazyjylaryndan täsirlenip, fransuz dilinde goşgular we poemalar ýazyp başlaýar. Puşkiniň öýi şol döwrüň iň tanymal ýazyjylarynyň we şahyrlarynyň iň bir gelim-gidimli ýerine öwrülýär. Emma olaryň hiç biri hem rus ertekilerini we halk döredijiliginden timsallary aýdyp beren enekesi ýaly onda täsir galdyrmadyr. Garry eneke Arinanyň gürrüň beren zatlary Puşkiniň çagalyk döwründe uly yz goýandygy mälimdir.

• GOŞGY ÝAZYP BAŞLAMAGY

Puşkin on iki ýaşynda rus patyşasy Aleksandryň Sarskoýe Seloda açan mekdebinde okap başlaýar we ol ýerde alty ýylyny geçirýär. Ol eýýäm şol ýyllardaky ýazan goşgulary bilen şol wagtyň iň tanymal şahyry Derjawiniň ünsüni çekmegi başarýar. Mundan beýläk meşhur şahyr hasaplanyp başlanan Puşkin mekdebi tamamlap Sankt-Peterburga gidýär. Ýazan birnäçe erkin pikirli goşgulary gadagan edilenem bolsa, halk arasynda giňden ýaýraýar. Rus edebiýatynyň taryhynda şygryýete bolan ýakynlaşma hut Puşkiniň ady bilen baglanyşyklydyr.

Ol rus patyşasy Aleksandr I tarapyndan Kawkaza ugradylýar we ol ýerde “Kawkaz ýesiri” we “Bakjasaraý çüwdürimi” atly ölmez-ýitmez eserlerini ýazýar. Puşkiniň döredijiliginde ne-hä klassyky şygryň yzlary bar, ne-de romantizmiň täsirleri bar. Ol hakykaty bolşy ýaly ýazmagy isläpdir.

Kawkazdan dolanan Puşkiniň Russiýadaky harby häkimiýete garşy tutumy sebäpli, tutuş dört ýyllap paýtagta girmegi gadagan edilýär we Mihaýlowskoýe obasynda ýaşamaga mejbur bolýar. Hökümet tarapyndan ogluny göz astynda saklamak boýunça jogäpkär bellenen kakasy bu tabşyrygy ýerine ýetitmeli bolupdyr.

Ýigrimi dört ýaşyndaky Puşkin bu sürgün döwründe ýedi ýyl

soňra ýazyp gutarjak «Ýewgeniý Onegin» romanyny ýazmaga başlaýar.

«Syganlar», «Pygamber», «Boris Godunow» atly eserlerini hem sürgün ýyllarynda ýazýar.

Uzak wagtlyk sürgünden soňra rus patyşasy Nikolaý I tarapyndan Moskwa çagyrylan ýaş şahyryň döreden eserleri şol wagtdan başlap patyşa senzurasyndan geçmeli edilýär. Polisiýa güýçleriniň berk gözegçiligi we söýgi gatnaşyklary Puşkiniň durmuşynyň aýrylmaz bölegine öwrülýär.

• **ŞAHSY DURMUŞY**

Puşkin bir şagalaňda Natalýa Gonçarowa atly bir generalyň gyzyna sataşýar we oňa aşyk bolýar. Puşkin Natalýa nikalaşmagy teklipe edýär, Natalýa bolsa oňa belli jogap bermeyär. Puşkin, bu ýagdaýa juda lapykeç bolýar we Moskwadan çykyp gitmek isleýär. Şeýdibem ol 1829-njy ýylda synçy hökmünde rus goşunyna goşulýar we Osmanly döwletiniň çäklerine gadam basýar. Soňra ol bu syýahaty barada «Erzuruma syýahat» atly eserini ýazýar, onuň başga-da birnäçe eserlerinde Erzurumdan alan täsirleri bardyr. Moskwa dolanan Puşkin Natalýa gaýtadan nikalaşmak barada teklipe edýär. Ahyrsoňunda ol Natalýanyň maşgalasyny hem razy edýär. Natalýa şonda-da oňa belli jogap bermändir we onuň şahyra bolan biparhlygy hemişe dowam edipdir. Uzaga çeken yzarlamalardan we gadagançylyklardan bizar-peteňi çykse-da, ýazmagyny goýmandyr. «Ýewgeniý Onegin», «Zyýapat», «Dubrowskiý» ýaly ýaly eserlerini şol döwürde ýazýar. Gogol bilenem şol wagtlar tanyşýar. Şol sanda Gogola meşhur «Öli janlar» romanynyň temasyny hem Puşkinin salgy berendigini aýdýarlar.

• ÖLÜMİ

Şol wagtlar Dantes atly bir fransuz peýda bolýar we aýaly Natalýanyň üstünde düşünişmezlik ýüze çykýar we şahyr Dantesu duele (özara atyşyga) çagyryýar. 27.01.1837-nji ýylda Sankt Peterburgyň eteginde bir ýerde dueliň wagty belleşilýär. Puşkiniň ýanynda Danzas atly dosty bolupdyr. Atyşykda omzundan ýaralanan Dantes Puşkini garnyndan atýar. Iki gün geçenden soňra agyr ýaraly Puşkin öýle uçurlary aradan çykýar.

Şahyryň ýogalandygyny eşidip onuň gapysyna ýygananan we «Ýewgeniý Oneginiň» soňky neşirini hem satyn alyp gutaran halk şahyryň düşen bu tragiki ýagdaýy üçin hökümete garşy aýaga galmak isleýär. Şol sebäpli hadysalaryň ýüze çykmagyndan çekinen polisiýa güýçleri gijäniň içinde şahyryň tabytyny gizlinlik bilen buthanadan alyp çykýar we Mihaýlowskoýe obasynda jaýlaýarlar.

Gogol, "Puşkin adatdan daşary ahwaldyr» diýipdir. Dostoýewskiý bolsa oňa has mistiki garap, "Puşkin bize gelejekten habar berýän pygamberimizdir" diýipdir. Puşkin döwrebap rus

edebiýatynyň döremeginde iňňän wajyp rol oýnan beýik şahyrdyr. Ol kalssyk Günbatar edebiýatyny rus halk ruhy bilen utgaşdyryp, rus edebiýatynda “realistik akymyň” başyny başlanlaryň biridir.

Puşkiniň eserleriniň aglabasy türkmen diline terjime edildi.

• DÖREDEN ESERLERI

- «Ruslan we Lýudmila»;
- «Ruslan we Lýudmila (1820) (poema);
- «Kawkaz ýesiri» (1822);
- «Bakjasaraý çüwdürimi» (1824) (şiir)
- «Syganlar» (1827);
- «Beýik Pýotryň araby» (1828)
- «Poltawa» (1829)
- «Kiçi tragediýalar» (1830);
- «Boris Godunow» (1825) (dram);
- «Pop we ogly Baldanyň kyssasy» (1830)
- «Belkiniň powestleri» (1831);
- «Patyşanyň tymsaly» (1831);
- «Dubrowskiý»;
- «Prinsessa we ýedi gahryman» (1833);
- «Kapitan gyzy» (1833);
- «Altyn horaz» (1834);
- «Balykçy w tylla ballyk hakynda erteki» (1835);
- «Ýewgeniý Onegin» (1825-1832);
- «Bürünç atly» (1833);
- «Ýemelýan Pugaçýowyň gozgalaňynyň taryhy» (1834);
- «Gawriiliada»
- «Gorýuhino obasynyň taryhy» (tamamlanmadyk);
- «Rysaryň hekaýalary»;
- «Müsür gijeleri» (tamamlanmadyk);
- «K A.P. Kern – AP. Kerne»;
- «Garakçy doganlar» (pýessa);
- «Graf Nulin»;
- «Gyş agşamy» we başgalar... Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly